

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő. Fűvészkert utca 1080.</p>
--	--	--

Vályi János főgondnok beszéde,

melylyel hivatalát 1883. szeptember 4-én elfoglalta.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Aggódva léptem e helyre, hol előttem oly jeles, nagynevű férfiak, kiváló gazdag szellemi és anyagi fölényvel, mindannyian kegyeletes emlékezésünkre méltók — e nagy egyházkerület élén mint főgondnokok jótékonyan működtek.

S most is az általam letett ünnepélyes eskü ihletéségtől és e pillanat komoly méltóságától áthatva remegve állok itt.

Fogadják kérem főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés irántam tulbecsülően nyilvánított bizalmukért, fogadják mindenekelőtt tiszteletteljes köszönetemet, azon ígérettemmel együtt: hogy annak önzetlenül, teljes odaadással megfelelni legfőbb törekvésem leend.

Én nem titkolhatom el annak kijelentését, hogy megdöbbenve értesültem választásuk eredményéről; de hinnen kell, hogy az irányomban tulbecsülően nyilatkozott bizodalom szavában, a világigazgató gondviselés parancsa hangzott felém.

Az én igénytelen személyemet ért, ezen mindenkifelett nagybecsű, általam nem is remélt kitüntetéssel szemben mérlegelve a nagy horderejű bizalmi állással reám várakozó nehéz feladatot, — és ismerve gyengeségeimet, csakis magyar protestáns vallásom iránti hő szeretetemből kifolyó köteleességérzetemnek hódolva jöttem el, Istenben vetett hittel és bizalommal az ő jótékony kegyelmét kérve és várva, s másként nem is tehetve, hogy erőmhöz képest teljesítsem e parancsolatot.

Nehéz e feladat, mely reám vár, és sokszerű a kötelesség, melyet teljesítenem kell, de midőn távol minden mellékérdekektől, nincsen és nem is lehet más cél, mint legjobb akarattal, vallásom jól felfogott összes érdekügyeinek védelme és előmozdítása: hiszem és remélem, hogy főtiszteletű püspök ur, kit elnöktársamul tisztelni szeren-

csés lehetek, nagy szellemi erejével, több éveken át annyi buzgalommal folytatott elnöki méltóságában szerzett bő tapasztalataival meg fogja könnyíteni az én különösen felette nehéz elnöktársi teendőimet.

Valamint remélem, hogy ebbeli céljaim megvalósíthatásában, az általam mélyen tisztelt egyházkerületi közgyűlés úgy egyes mint összes tagjai is, minden mellékérdekektől eltekintve, bölcsességükkel jóakarattal gyámoltva segítségemre lesznek.

Széles és messzeterjedő e legnagyobb egyházkerület szellemi és anyagi világa; — sokat kell felismerni, méltatni, elbírálni és olykor javítani is minden irányban; de bizom mindezekre nézve is egyházkerületünkben levő meggyeink kormányzó, képviselő és bölcs tanácsu férfiában, nevelőintézeteinek szakértő vezetőiben, igazgatóiban is, hogy elméjük tiszta világával felvilágosítanak és elvezetnek oda, a hova menni kell, hogy megismerjem a valódi igazságot.

Messze sötét ködben rejlik előttünk a jövő; de a mig a mult a jövő tükre marad, én támaszkodom az 1855-dik év tavaszától kezdve folytonosan, több mint 28 év óta annyi sok válságos és nehéz időn át egyházam szolgálatában szerzett tapasztalataimra, s ragaszkodom továbbra is azon irányelvekhez, melyeket eddig szigorú következetességgel vallottam és követtem, melyek soha szemem elől nem tévesztett biztos utmutatóim voltak.

Önérettel mutathatok vallásügyi téren tett eddigi működéseimre, hogy az egyházba világi politikát soha be nem vittem, és ezt tenni jövőben sem akarom.

Az én egyházi politikám negyedfélszáz éves: a lelki-ösméret szent szabadsága, ezt oltalmazó egyházam s annak jövőre kiható életét biztosító iskoláinknak ösigazai-ban, törvényes jogaiban való védelmezése, a vallásszabadságnak és teljes önkormányzati jogkörünknek fentartása, lehető szélesbitése, s ez egyház anyagi jóllétének emelése. Ezzel és ez által a valódi magyar mivelődés és vallásos alapon nyugvó tiszta erkölcs fejlesztése, előmozdítása; végre minden nemű ügyeink elbírálásánál a lehető legszi-

gorubb igazságosság. S kívül is saját egyházunk sorompóin, a velünk együtt élő honfitársaknak, faj, nyelv és felekezeti különbségtől eltekintő méltánylása, felebaráti szeretetünkben részesítése.

Ezek voltak eddig és ezek lesznek jövőre is az én egyházi politikám irányadó elvei, a melyekhez való szilárd ragaszkodásom higgadt, komoly megfontolással teendő tárgyilagossá nyilatkozataim, lépéseim, reményem ezentul is megfogják találtatni velem, mit és miként kelljen cselekednem.

Egy küzdelmes korszakot zárt be, vagyis egy új korszakot nyitott meg reánk nézve, az 1882. évben tartott zsinaton hozott és október 13-án legfelsőbb megerősítést nyert törvénykönyv, mely — bár nagy alkotásait kevéssé méltatom — viszonyainkat nagy, noha soknak hite szerint nem is minden részben előnyösen alakította át. S párhuzamot vonva az előbbeni helyzet és a mostani közt, kétségtelen, — hogy sok tekintetben, az alkotott törvények határozott szabványai részben könnyebb helyzetet teremtettek; — de viszont éppen ez által, több lényeges, — mondhatni legfontosabb, mindenkor legjobban féltett jogaink érdekügyeink, — főleg az államhatalommal szemben, az előbbeni bizonytalan állapotnál is aggályosabb jelleget öltöttek. A főbbekre csakis mintegy rámutatni kívánva, jelesen: iskola ügyeink, a jus supremae inspectionis, a jus advocatiae, és felsőbb rendeletek végrehajtására vonatkozó kötelezettségek, mind olyanok, melyek ébren örökös figyelmünket még fokozottabb mérvben igénylik.

Kell tehát, hogy a jövőben is vigyázók legyünk, s egyházunk ősjogaiból csak egy vonalnyit is fel ne adjunk; a reánk nézve előnyös, de maig is életbe nem lépett hazai törvények, kedvezmények megnyeréséért szavunkat emeljük, egész egyházunk erkölcsi súlyát mérlegbe vessük.

Most mielőtt hivatalos teendőimet megkezdeném, Isten segedelmét s az egész főtiszteletű egyházkerület jóakaratu bizodalját s támogatását kérem és magamat kegyeikbe ajánlom.

Végezetre minthogy én is hiszem, miszerint egyházunk fennmaradásának s felvirágzásának biztosítéka, annak nem csak szellemi de anyagi erejétől is függ, melyet részemről én is elősegíteni kívánok, csekély anyagi erőmhöz mérten a debreczeni reformált főiskolának kétezer forintot adományozok.

Konfirmációra előkészítő oktatás.

(Folytatás.)

Maga a lelkész sokat tanul, ha a konfirmándusokat lelkiismeretes katechetikai oktatásban részesíti, — e tételt fejtegeti többféle szempontból a hivatolt amerikai tudós. — Fejtegessük mi is, mindenestre saját viszonyaink tekintetbe vételével, de utalva azon ő felfogására, hogy azért

szükséges a lelkészre nézve ezen oktatás, mert megtanulja általa kifejezéseit világos és szabatos formába önteni, továbbá mert ezen oktatás theologiai nézeteinek határozottságot kölcsönöz s végre mert meggyőződhetik általa a kijelentés és az ész harmóniája felől is.

Mosolyra gerjesztő szavak, felhangolt hurokon zenei félhangok! Ezenfelül mindez a humbugismns hazájából áttelepítve! Tudni kell magyarázatául mindenesetre, hogy a holland, az angol, a skót s az amerikai pesbyterianusok konfirmációi oktatásban nem részesítenek gyermekeket, hanem csak 16 - 18 éves ifjakat és leányokat s bizony ezek közül sok meglehetősen érti a theológiát s érdeklődik oly magas kérdések iránt is, melyek a kijelentés és az ész harmóniáját bizonyítgatják. Mi szálljunk le innen; adjunk fel egy kis idealismust, a nélkül, hogy a pessimismus realismusába sülyednénk.

A lelkészi pálya határozattan tanítói pálya s a jó tanítónál nem tudok gondolni jobb tanulót. Becsületére válik magyar nyelvünknek az a közmondás, hogy „a jó pap holtig tanul“ s jó dolgot vélek cselekedni, ha évről-évre megismertetem hallgatóimmal Augustinusnak emez arany-szavait: „ad discendum quod opus est, nulla mihi aetas sera videri potest; quia etsi senes magis decet docere quam discere, magis tamen decet discere, quam quid doceant, ignorare.“ Hangsúlyozva van e szavakban ugy a tanulás, mint a tanítás magas kötelessége s ha ama mondást magunkra értjük, ki van ránk mondva az is, hogy sokszor nem tudjuk azt, a mit tanítanunk kell. Ha elfogadjuk a végeredményt, vagyis ha magunkra vesszük az oktatásnak terhét, bizony tanulnunk kell nekünk többféle irányban. Nem mondjuk azt, bár mondhatnók, hogy tanulnunk kell például a hittan és az erkölcsan elveinek kellő fejtegetése szempontjából egy kis theológiát, — hanem hangsúlyozzuk azt teljes erővel, hogy ezen oktatás sikeressé tehetése szempontjából meg kell tanulnunk világosan és szabatosan beszélni. Az alapkő lerakásánál réseket hagyni nem szabad, mert sohasem emelkedhetik fölötte szilárd épület. Tanuld meg, hogy a konfirmációi oktatásnál ne légy theologus, kerülj tehát minden theologiai műkifejezést, — légy egyszerűen vallástanító, keresztyén katecheta. Légy meggyőződve, hogy e tanulmány nagyon hasznos leend, mert nemcsak az iskolateremben, hanem a katedrában s kinn az élet lelkipásztorkodásában is hasznát fogod látni. Benn az iskolában a theologiai technikus terminusok árjában kell usznunk és nem régen tett saját tapasztalatunk után mondhatjuk, hogy a gyermekek között nagyon vigyázunk kell magunkra, hogy reájok nézve is világos nyelven adjuk elő tanító gondolatainkat. A világos és szabatos formában tartott tanítás arról tevén bizonyosságot, hogy értjük, a mit tanítunk, bizalmat költ irántunk tanítványaink szívében. De erről valamivel hátrább, hogy Shedd további azon szavaira is reflektálhassunk, melyekben a konfirmációi oktatástól a theologiai nézetek erősödését várja. Sajátságos dolog a tanítók, tanárok életében, hogy lassankint szívük és lelkük tulajdonává válik, átmegy vérükbe egészen, a mit tanítaniok kell; megszeretik azt is, mit először talán kedvetlenül tanítottak; a folytonos, a lelkiismeretes oktatás világos meggyőződést szerez bennünk oly tárgyak felől is, melyeket

előbb tán nem tudunk felfogni és megérteni. A vallás tanításánál az értelem megalázkodva hajol meg a kijelentés mysteriuma előtt s ez az igazi keresztyéni tanítóság mintaképe. A saját erőtelenségnek érzete az istenség mindenhatóságának elismerése, Isten tiszta tisztelete s a világos önismeret a képzett lelkészt jó katechetává tehetik s kibékíthetik benne az értelmi valót a keresztyén emberrel, az észet a kijelentéssel.

Sokat beszéltem e tárgyról a gyakorlat embereivel, lelkészekkel, kik maguk végezik a konfirmációra előkészítő oktatást. Mindenik szemében ott láttam az örömeinek ragyogását, a mint azon szeretetről beszélt, melyet iránta az általa oktatott ifjú keresztyének mutattak; mind úgy rajzolta előttem e munkát, mint a mely a bizalom napfényével világítja be a lelkesítő élet sokszor nehéz óráit, mint a melylyel keresztyén gyülekezetet képezhet magának a lelkek hű gondviselője. — S csakugyan képzelhető-e a lelkészre nézve nagyobb öröm, mintha látja, hogy oly gyülekezet emelkedik föl oldala mellett s munkája után, melyet ő oktatott az Isten, a magunk s a felebarátaink iránti szeretet e királyi törvény krisztusi vallására?!

S ezzel már, hogy sokat ne anticipáljak, áttérhetek Shedd azon második nézetének rövid fejtegetésére, hogy a katechesis fontos az egész gyülekezetre. — Minden körülmények között megállható nézet, mert hiszen ki ne tapasztalta volna, hogy a gyermekek példája milyen vonzó sokszor szüleikre nézve! ha lelkiismeretesen végezik egész lelkészgenerációk ezen oktatást, megszűnik a hitetlenség is a gyülekezetben, mint egészben s az egyes tévelygőket könnyen meg lehet nyerni a hívők phalanxának. A tudomány embereire is hathat, ha gyermekkorukban és annak végén a lelkiismeretes vallásos oktatásban részesültek; áthat ennek ereje egész életen, a tudós átlát világánál az álbölcsesség szövevényes labyrinthusán s nem vész el ebben soha. Mint Plátó beszéli, azt mondta egyszer Sokrates, hogy egy olyan mutatós és hangzatos rendszert, a minő a sophistáké, semmi olyan hirtelen tönkre nem teheti, mintha azt hidegen és gondosan megvizsgáljuk. Egy nagy csengő, mondja ő, nagy hangot ad magából, de tegyük rá csak egy ujjunkat erősen arra a csengőre s a hang, mely mindenfelé hallatszott, megszűnik azonnal. Az elv állhat mindenestre, hogy a kezdetben jól vezetett vallásos oktatás a későbbi életben óriási eredményeket szülhet. Ha nem feledjük el végre azon közelebbi jó eredményt, hogy az annak idején lelkiismeretesen katechizált gyülekezet képesítve van egészen jól megérteni Isten igéjét s így amaz alapvető munka által Isten országának haladását mozdítjuk elő: bizonyára nem leend lelkészünk, ki könnyedén mellőzné eme törvényparancsolta kötelességét, főleg ha még tekintetbe veszi az oktatása alatt levő növendékek lelki érdekeit is.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

Zum Gesetz und zum Zeugnis.

Von Ed. Böhl.

(Vége.)

S ez történik a „törvény“ daczára, ép akkor, midőn látszólag minden rendben van. — Igen, mert a próféták szeme előtt csak egy czél lebeg, s ez nem a tör-

vény, hanem a törvénynek vége, a Krisztus. — Hivatásuk tehát a nép életének oly irányt adni, hogy e czél el ne tévesztessék. S ha maga a törvény akadályul mutatkozik, ez ellen intézik támadásaikat; avagy ha a törvény ellenére a nép czéltalan tévedez, a törvényt mint lényegtelen, mint olyant, mely erőtlenné bizonyult, tekintetbe sem veszik, teljesen mellőzik. De ily mellőzés a próféták részéről, vagy ily nyílt megszegés a nép által bizonyíthatná-e azt, hogy nem is létezett? Akkor az a körülmény, hogy Máriát, az angyalokat s a képeket még korunkban is nem kevesen imádják, a mi bizonyára egyedül pogány talajon létjogosult, azt hitethetné el, hogy a keresztyén vallás nem létezik; s alig tudnánk megczáfolni azt a kritikust, a ki Pál apostol leveleit tizenhatodik századbeli költeményeknek állítaná. Történelmi, azaz adott alapon kell állanunk, ha véleményt akarunk alkotni magunknak történelmi tények fölött. Nem igényelünk kiváltságokat a szentírások számára azoktól, kik a szent szót kiirtani szeretnék; de ez egyet követelhetjük, ha már a történeteket kutatják, hát tapintsák meg a történelem üterét, ugyanaz a vér lüktet benne ma is, mint ezredekkal ezelőtt. Az ujkorból vett példákkal fényesen igazolja Böhl a szentírások történetét, írók fenségét s kritikusaik következetlenségét.

De ép ez alapon osztatlan elismerésben részesíti Wellhausent, ki nem áll meg fél uton, nem keres kibuvókat, hanem minden kegyeletet félretéve, kiméletlenül dönti halomra az egész épületet, mely műizlésének nem felel meg; inkább szabad ég alatt tanyáz hajléktalan, mintsem tovább is ezredek dohos levegőjét szivja s csak megvetni s gunyolni tudja elődeit s társait, ama gyáva lelkeket, kik a szabad ég viharjait s záporait félve a roskadozó palota egyik zugából a másikba menekülnek, de el nem kerülhetik, hogy egy leomló fal alá ne temetessenek. Ezek, mint Hitzig, Riehm, Dillmann stb. az ellenmondások, kettős közlemények, anachronismusok s egyéb képtelenségek által zavartatnak fel nyugalmokból; de ebben nagy veszélyt nem látnak. Mindössze az előhaladt idő áldozatául eső régi vakolatot új mázzal kell bevonni. Wellhausen azonban őszintén megmondja nekik, hamár a törvény élettelen existenciájának kibuvójához folyamodnak, akkor nem egyéb gyávaságnál a törvény ezen létezését nem Mózesstől, hanem későbbi kortól eredtetnek állítani. Az ily ellenséggel érdemes megküzdeni, mert nyíltsága biztosít, hogy esetleg nem tagadja el, hogy legyőzetett. S Böhl örömmel lép sikra ily nemes ellennel. Könyve VII. fejezetében a 108. l. végig a 231-ik lapig méri csapásait. Lehetetlen érveléseit kivonatban közölni. De nem mulaszthatjuk el ide igtatni Renannak a 156. lapon idézett szavait annak feltüntetésére, hogy a modern kritika által előkészített jövő milyen lehet. Renan, midőn Cherbuliezt mint az akadémia új tagját üdvözlé, emlékeztet arra, hogy jobbadán a ma megczáfolt hitformáknak köszönhető, ha még található nálunk némi maradványa az erkölcsnek. Egy árnyék, ugymond Renan, éltet bennünket, egy üres palacznak illata; utánunk már ez árnyéknak csak az árnyékából fognak élni, s gyakran aggódom, hogy ez tán majd nagyon is elégtelen leend. Így Renan, a ki bizonyára nem elfogult híve az egyház dogmáinak. S Böhl e szavakkal zárja be fejtegetéseit: „Kinek finom hallása van, mindenütt hallhatja azoknak lépteit, kik már nem egy drága igazságot kikísértek s most jönnek, hogy életünk és halálunk vigaszának

utolsó alapjától is megfosszanak. A vallási tárgyak felőli ó hithű nézetek, negatív kritikáink lelkéből kivestek. Ők következetesen a ker. egyházon kívül levő álláspontot kerestek maguknak, s így majd nem csodálkozhatnak, hogy ha egyszer ezen egyház felébred s jogával élni fog, ők tényleg az egyházon kívül rekednek. Élet és rendszer, igen és nem, hideg és meleg állnak itt egymás ellen, s ezek semmiképen össze nem egyeztethetők. Ha újabb időben ezen körök komolyan szellőztetik lapjaikban „a Krisztushoz állásunk“ kérdését, ha az apostolikumot a nem kötelező hitformák közé sorolják, s igyekeznek országos egyházakban is érvényre emelni, hogy a keresztes formula kötelező ne legyen, a helyzet tisztulni kezd. Mintha hallanók az ajtót sarkaiban megfordulni, mely nyílik, hogy azokat, kik már rég az egyházon kívül állanak, tényleg is kizárja. Bizonyos, hogy majd akkor sokan, kik szívesen ajtó és sarok között szerettek volna megállani, visszavonulnak a házba s visszatérnek majd „a törvényre és annak tanítására.“ Adja Isten!

Uj-Sóvé, 1883. jul.

V. S.

Viszhang „Egy akadémikus gondolatai a dunamelléki egyházkerület káplán-qualificationalis határozatainak olvasásakor“ czimű cikkekre.

(Folytatás.)

Nem hagyhatom figyelmen kívül Eröss urnak cikke a) szakaszában elkövetett két nagy botlását. Az első önmagával ellentmondást, a második pedig Eröss tájékoztatatlanságot árul el. Ugyanis ezt mondja a szakasz közepén: „Valóban szomorú dolog volna, ha a segédlelkészek minősítvényének más mérve nem lenne mint a pusztai szolgálati idő.“ Tehát feltételezi, hogy van. Alább megmondja, hogy mi: „eltöltött gyakorlati évei alatt szerzett meritumai.“ Csakugyan van hát még is. Ismét alább meg már így szól: „mit (?) is tehetne egy, kivált népesebb egyházban tenger (?) dologgal elhalmozott fiatal ember 4 vagy 10 év alatt (!) olyat, mi által számba vehető érdemeket szerezhetne? semmit . . . ! vagy „legjobb esetben szerfeletti keveset.“ Ezt a „legjobb esetben szerfeletti keveset“ a semmivel egyenértékűnek veszem, tehát csakugyan semmit. (Igen hamar következtetlenségbe jutott.) Ezen okoskodáshoz — vagy minek is nevezem — nem kell kommentár! Véletlenül kerületünk legnépesebb egyházaiban szolgálók — jelenleg már a harmadikban — 4 5 év óta! tehát illetékesen mondhatok bírálatot. Bizony kérem van itt szabad idő elég s tehetnénk mi szegény Strohmannok sokat, csak hogy gyarlók vagyunk. A másik botlás a szakasz legvégén tündöklök, hol a dunamelléki egyházkerületnek azon tanácsot adja, hogy jó volna a papi vizsgákat itt is aként rendezni be, hogy 2-ik vizsgára ne bocsáttassék, ki egy évi gyakorlati szolgálatáról hiteles bizonyítványt felmutatni nem képes. Oh be derék tanács! csak hogy kicsit későn érkezett. Ugy van biz az kérem réges régen nálunk is.

Legyen mutatóul elég e két példány, — mert ha én ilyenmü hibákkal foglalkozom: hamarabb Berlinbe érek mint cikkem végére.

2.) Méltányossági szempontból is megállhat a dunamelléki minősítvényi határozat. Oly szorosán összefügg e két eszme: jog- és méltányosság a jelen kérdésnél, hogy egymástól alig elválasztható, s egyik vagy másiknak fejtegetése emezével is jórészt rokon.

Mi volna Eröss ur szerint méltányos? Ha semmi korlát nem volna? Akkor a zsinati törvény csak fényüzési cikk, s nem egyébre való, mint hogy a mestergerendai könyvtárt díszítse, mint első fokú minősítést nyert sajtó-takaró kandidatus. — Méltánytalan dolog volna az igenis, ha Eröss ur szerint nem vetette volna oda a csontot a káplánoknak, midőn az oklevél megszerzése pillanatában kivétel nélkül felruházta őket 4-ed osztályu egyházba pályázati joggal. Azonban olyan csont biz ez, hogy a legkisebbik is megér 600—800 frtot, s míg jobb adatik, elragódhatik rajta bárki is. Királyhágón túl számtalan, de Tiszántul is kerülnek számos oly egyházak, hogy kettő sem bír papjának összesen 800 frtot adni. Továbbá ott van a nyitott sorompó 3-dik és 2-dik osztályu egyházakhoz is, csak a vámot kell lefizetni, bizonyos szolgálati idő és szerzett érdem fejében. Ezt ha akármelyiket is megnyeri s végkép ott maradna is, sem mondhatja magát szerencsétlennek. Mindenki első osztályba nem lehet, valakinek csak kell a többit is betölteni s mindenesetre az érdemesbek jelöltetnek s választatnak meg egészséges itéletü népünk által. Ezen minősítvényi határozat azt fogja eredményezni, hogy 50—60 év múlva nem lesz egyetlen pap sem, ki ne 2-od, vagy legrosszabb esetben 3-ad osztályu egyházból halna ki, csak kicsike kis érdemet szerezzen. Öreg napjait jobb létben fogja töltetni; ifju korában meg szívesen nélkülöz az ember, ha már kell. De hát előtte a tér, tessék magát kitüntetni, s nem fog holtá napjáig 4-ed osztályu egyházban penészkedni. Az érdem méltó jutalmaztatását a szabályzat elősegíti. Ha nem használja fel: maga az oka.

Egyházkerületünk viszonyai, a különböző javadalnu egyházak ismerete ép itt, a méltányossági szempontból való elbírálásnál volna szükséges. S ha ismerjük jól: mindjárt nem hangoztatjuk oly erősen az egoismust. Kerületünkben még az egyház osztályozási munkálat nem készült el ugyan, de több egyházmegye ide vonatkozó előmunkálatait ismerem, valamint igen sok egyházat kerületünkben. Az pedig bizonyításra nem szorul, hogy itt a Dunamelléken a legcsekélyebb anyaegyházban is van 600 frt értéknek megfelelő fizetés; ilyen is kevés csak Baranyában. Az egyházak osztályozása meg nagyon kegyelmes, miket eddig olvastam. Így leendő az általános osztályozásnál is, ha kész leendő; kell is. Lehet a felvett összegnél 20—25 %-kal többre venni, azért hogy nagyitanánk. Így a 4-ed osztályu egyházban 600—800, 3-ad oszt. 800—1000, 2-od oszt. 1000—1500 frt, az 1-ső osztályu egyház pedig 1500—4000 frtnak megfelelő jövedelmü. Egyházkerületünknek régi dicséretes törekvése anyaegyházaiban a papnak lehető jó fizetést biztosítani. — Vannak leányegyház administratiók 600—800 frttal. Ilyen az ujonnan felállított szabadkai, ott van Szolnok, Ercsi, T. Szele, D. Bogdány stb. stb. Mind legkevesebb 600 frt, pedig leányegyházak. Hogy anyaegyházak is vannak hasonló javadalommal: igaz, de ezek réges régiek, filiálni nem lehet, csak ott, a mely egyházmegyében ki van mondva a minimum, p. o. a pesti egyházmegyében 1200 frt. Itt ha üresedés van, vagy kimutatja az illető egyház az 1200 frtot, vagy

filiáltatik. Van több hasonló egyházmegye is a minimumot illetőleg. Ez imént felhozottak nem látszanak a tárgygyal szorosán összefüggeni, de csak is látszanak, — valójában igen. Ezeknek figyelembe vételével látjuk aztán, hogy a káplánokkal szemben még sem volt a minősítés méltánytalan, mert 600 - 800 frtot biztosít kivétel nélkül mindenkinek, s ebből tisztességesen megélhet; ekkor meg ha 4-ed osztályba bejutott — mert rendes lelkész — Eröss ur szerint — övé a világ. Ha azonban valakinek magasabb beszámítás alá eső érdeme van s kellő szolgálati ideje, nem szükség 4-ed osztálynál kezdeni; kezdeni — mondom ismét — mert a folytathatás a minősítvényi határozatokból önként következik, de... ismét a de... ha méltóvá tette magát reá.

Hogy méltányos a minősítvényi határozat: kitészik onnan is, miszerint nem csak a káplánok elé szabott korlátokat, de a papok elé is, s egyes esetekben több előnyt — jogot ad a káplánoknak, mint a már rendes lelkészkedőknek. Álljon itt csak egy eset a minősítvényi táblázatból összeállítva, (lehetne több is). Például egy kitünően képesített káplán, képesítettétől számított 7 év alatt az 1-ső osztályu egyházig felviheti; míg ellenben egy közepszerű papi bizonyítvánnyal bíró rendes lelkész, ki eme káplán képesítettésekor mint ilyen már 2 évet töltött egy 4-ed osztályu egyházban: csak 8 év múlva juthat el oda. Mit használ amazzal szemben a szolgálati idő? pedig Eröss ur ráfogta határozatainkra, hogy az a szolgálatot jutalmazó rendszer. Nem az érdem lép itt előtérbe s van megjutalmazva? És ez szerintem méltányos. Látnivaló a fentebbi példából, hogy az a 2-od és 1-ső rendü egyház a rendes lelkészekre nézve sem Pap János uram országa — mint Eröss ur merész állításából következik — hogy t. i. csak azon a kása hegyen — 4-dik osztályu egyház — ehessük magunkat keresztül, s nyakig uszunk a boldogságban! Nem egészen úgy van az: mint szintén a káplánokra nézve sem szentek-szente, a hova csupán a vén papoknak lehetne bemenni. Hol van ama nagy hangon emlegetett egoismus azon szabályzatban, mely azt lehetővé teszi? Nem látom sehol! Hanem igenis látok viszonyosságot, igenis látok méltányosságot, mely a munkát, szorgalmat s ezek árán szerzett érdemet megjutalmazza, s a csekélyebb árut kevesebb értékkel cseréli be.

Hogy egyes vizás esetek nem fognak előfordulni, hogy nem leendő kitünő bizonyítványu vén káplán s viszont ennek közepes osztálytársa már 4—6 éves pap már akkor: nem állítom: de az ilyenek ritkaságok, különös kivételek lesznek, — s egyáltalán nem a minősítvényi határozatok tökéletlenségének eredménye, hanem a véletlennek. Az ilyenek pedig lovagolni nem lehet. Ilyesmi pedig — legyen az a lelkészi minősítvény bárminő eszményi tökélyvel bíró is: mégis elő fordulhat. Torz szülöttek voltak s lesznek is.

Ez okokból indulva ki, állítom én ama minősítvényt a méltányosság szempontjából ítélve is, életképesnek.

A felett tünődöm még, hogy — Eröss ur szerint — miként szaporíthatnák ezek a dunamelléki legi s l a t o r o k a vén káplánok számát? Ha egy egyház megüresedik: rövid időn be van töltve vagy rendes lelkész, vagy káplán által; ha rendes lelkész tölti be: ennek nyomán újabb pálya nyílik s így tovább, mignem elvégre is minden egyes első üresedés azzal végződik, hogy egy vén káplán vagy általában

káplánnak, vagy akarja vagy nem: helyet kell kapnia. Azt csak nem állítja Eröss ur, hogy azok a legislatorok frakkjánál fogva tartanak vissza — csupa irigyságból — az ifju vagy vén káplánt? Akár van minősítési törvény, akár nincs: az így volt, van és lesz, hogy egy üresedés = egy minus (—) káplán. Kár azokat a tisztos legislatorokat alaptalan váddal illetni.

(Vége köv.)

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

Az újabb haladás a theológiában áll általában egy mozgalomban, mely az egész theológiát egy magasabb és tisztább világosságba igyekszik hozni; és áll különösen azon törekvésben, hogy a hagyományos protestáns theologia bizonyos különös tanai a változott nézponatok szerint readjustáltassanak és reformáltassanak.

Nem mindig könnyű meghatározni szabatosan és azok számára, kik azt nem érzik, a szellemet, mely lehet, új gondolatmozgalmat alkot, melynek befolyásáról lehet, az embernek mély tudata van. Néhány ellentétes jelző szolgáljon itten annak általános leírásaként. E szerint:

1) az inkább nevezhető spiritualisnak, mint rationalistikusnak. A vallásos szellem felkelését jelzi a sok systematika theologia pusztán logikai methodusai ellen, sok dogmatika theologia öntudatlan rationalismusa ellen. Például a hit forrását találja az, nem az Isten kéziratában, mely rányomatott volna az ember észszerű természetére, hanem az élő Isten jelenlétében és befolyásában, mely éreztetik az ember összes észszerű és szellemi életében. Nem mi bizonyítjuk Istent először logikánk által, érveink végén; hanem Isten bizonyítja magát az Ő róla való gondolatunkban és az emberiség életében. Az ugynevezett bizonyítások nem egyebek, mint kísérletek, megállapítani a gondolat formái alatt azt, a mi már az ember szellemi tudatában be van foglalva.

2) Az inkább történelmi és összehasonlító, mint individualistikus és provinciális. Kálvin Institúciói nem követték az összehasonlító történelmi theologia methodusát; azok nem tették volna azon munkát, mit akkor tenni azoknak adaték, ha nem lettek volna egy oly hatalmas lélek műve, mely kigondolja maga számára az utolsó következményig alapfogalmait a keresztyén tanról. A reformációról alászálló theologia, gondviselészerű szükségesség folytán, nagy mértékben individualistikusnak bizonyult — az egyéni lélek felelősségeinek és jogainak védelme gyanánt, az Isten souverain akarata alatt. A reformáció Rómában az egyház hamis és veszélyes egységével állott szemben. Most már, a változott gondviselési körülmények különböző alkalmakat nyújtanak a keresztyén gondolat ép úgy, mint élet számára. Most már, a hit és lelkiismeret s az egyén isteni kiválasztása számára kiküzdve lévő alapon, a modern theologia bizton gyakorolhatja a történelmi és összehasonlító nyomozás széles inductiv methodusait; és az összes protestáns egyházak törekedhetnek, saját kiinduló pontjukból, az igazság katholicitása után, melyért minden becsületes keresztyén gondolkodó fog imádkozni és dolgozni.

3) Az inkább ethikai, mint politikai, az Isten és ember közötti viszony felfogására vonatkozó methodusában. Az új

ethikai theologia úgy gondolja át a keresztyénséget, mint az Isten és ember közti valódi személyes viszony vallását. A hagyományos theologia nagy részben az isteni kormányzás philosophiája volt. Az egy államférfiforma nézetet állított fel az isteni végzésekről. Politikai esetek és eljárások adtak formát és alakot annak okoskodásai számára a váltásról, a megigazításról és az utolsó ítéletről. A theologia mestereinek vitái oly témák körül forognak, minők az isteni akarat souverainitása; az Isten kormányának követelményei; az Isten igazságának és könyörületességének illető kívánalmái; az Isten törvénye ellen fellázadók igazságos törvényszerű büntetése. Az ily vitákban néha csaknem úgy látszék, mintha a theologia az Isten kormányát tette volna maga az Isten helyébe. Oly messzire vitetett a váltás ezen politikai fogalma, s a theologia mély problémái megoldásának ezen methodusa, a jó kormányzás axiomáinak segítségével Uj-Angliában, hogy a dogmatika theologia egy kitűnő tanára Andoverben egy brilliáns élet energiáját azon törekvésben emésztette fel, hogy az új-angliai theologia haladását a váltás gondosan kidolgozott kormányzástanával (gouvernemental theory) zárja be, mellőzvéneképen egy jobb ut szellemi suggestioit, melyek találhatók az Edwards irataiban, melyekből látszik most a theologia Uj-Angliában egy új kiindulást venni. A római, vagy politikai methodus ugyanazon aránytalan tulsulya a keresztyén vallás felfogásában rajta hagyta a maga nyomait az ellentétes iskolán is, mely Princetonban a nyilvános szerződés, vagy szövetség eszméjét állította előtérbe a mult nemzedékbéli andoveriek atomikus kálvinismusának demokratikusabb individualismusával szemben. Nyomokat a keresztyénség tényeinek és erőinek ezen tulnyomólag politikai felfogásából veszek észre a Hodge érvelésében is; és én úgy reflectálhatok azokra, mint oly gondolatmethodus jelzésére, a melynek még mindig meg van helye és haszna a systematika theológiában, de a melyen túl és felül van már, a mint előttem látszik, vezetve a keresztyén gondolat. Midőn valaki e kifejezéseket: „az Isten souverain akaratának világos declaratioja,“ „az Ő akaratának kijelentése, mely pusztán tekintélyen nyugszik“ úgy használja, mint bármely értelemben is megfelelő és méltó jelölését Isten azon önkijelentésének, melyről a keresztyénség nyújt kezességet; vagy midőn az idvességről szólván, az mondatik: „ha kegyelemből, akkor souverain tetszésből, és ha souverain tetszésből, akkor egyedül az Isten világos szavaitól függünk minden ismeretben a bünbocsánat feltételeit, az egyéni megpróbáltatás természetét, terjedelmét és tartalmát illetőleg: akkor mi azonnal belátjuk azon tényt, hogy mi most már a keresztyén fogalmak valahogy különböző, és a mint látszik, tágasb körében is gondolkozhatunk, mint az, a mely ezen s hasonló kifejezések által kiméretik; ezek előttünk úgy hangzanak, mint igazak és hamisak egyaránt; és meg nem felelő voltuk és fél igazságuk felfedezését mi úgy tekintjük, mint egyikét a modern theologia nyeméneinek. Ne beszéljünk oly kizárólagosan az akarat kijelentéséről és az inspirált ige „puszta tekintélyéről“ az Isten részéről, hanem inkább az Isten souverain jellemének növekedő kijelentéséről bevégezödvé Istennek Krisztusban való önkijelentésében, vagy önmegvalósításában, és az idvességről, mely valóban kegyelemből vagyon és ha kegyelemből, akkor az Isten szent és souverain szeretetéből; és ha így van — ha az teszi az Isten egész önadaadásának

bevégezett teljességét az ember részére az ő teremtésében és a történelemben — akkor mi annak ismeretében valóban a bibliai emlékokmánytól és ennek magyarázatától függünk és nem merjük elvetni Istennek semmi arra vonatkozó világos szavát. De mi legjobban itéljük és értjük meg azt az által, a mi legkrisztusibb a mi saját életünkben; és mi nem merünk, akármely Krisztus-inspirált szentírásból is, a kegyelem és ezutáni lét titkai felől oly módon és oly kérlelhetlen logikával okoskodni, hogy az Isten kormánya Isten azon gondolatának romjain építtessék fel, melyet a gyermeki szív vesz magába az evangéliumból. Mi nem hajtjuk a theologiai következmények vészes játékát túl azon, a mit a keresztyén lelkiismeret és szív elbirhat.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

Főgondnokság ügye a tiszántuli ref. egyházkerületben.

A Bájón tartott értekezlet (1749. október 1.), melyben jelenvoltak: Vay Ábrahám, Dobozi Mihály, Patay Sámuel és Domokos Márton — elhatározván, hogy Tiszántul főcurátor választassék a januári vásárkor, Vay Ábrahám bizatván meg a gyűlés egybehívásával, mely gyűlés 1750. január 17-én Debreczenben meg is tartatott, a jelenvoltak egyhangulag Domokos Mártont választották főcurátorrá, de ő azt el nem fogadván, Dobozy Mihály lett a tiszántuli egyházkerület első főgondnoka; meghalt 1774. január 27-én.

1774. ápril 26-án választatott meg Vay István, de a ki a tiszáninenni egyházkerület által szintén főgondnokká megválasztatván, 1777. októberben lemondott és 1878. január 12-én

3-ik főgondnokká választatott 302 szavazattal Kis Rhédey Ferencz, 123 szavazat Péchy Imrere adatván. Meghalt 1800. szeptember 12-én 66-ik, főgondnokságának 22-ik évében.

1801. január 12-én bontattak fel a szavazatok, melyeknek számuk 486 volt, ezek 17 egyénre mentek, legtöbbet nyert 138-át Péchy Imre, utánna 136-ot Báró Vay Miklós, és ezen többséggel megválasztott főgondnoknak lett Péchy Imre nyilvánitva.

1839. október, 4-én hanyatló korára hivatkozva, hivataláról lemondott, de az csak úgy fogadtatott el, hogy a főgondnoki czimet egész haláláig viselje, mellé választassék segéd főcurátor.

1840. január 10-én a bejött 565 szavazatból 132 B. Vay Miklósrá adatván, 252 szavazat pedig 12 egyén közt oszolván meg, segéd főcurátorrá B. Vay Miklós lett megválasztva, ki is a gyűlésben megjelenván, főjegyző által üdvözöltetett, az esküt letette, nagyszabásu beszédet tartott, azután ismét a főjegyző által lett üdvözölve. Az ekkor tartott beszédek 1500 példányban kinyomatni rendeltettek.

Péchy Imre 1841. ápril végén elhalván, 1841. májusi gyűlésen B. Vay Miklósrá nézve elenyészett a segéd czim.

B. Vay Miklós 1849. június 26-án kelt (Golopon) levelében lemond a főgondnokságról, mely lemondás 1850. szeptember 22-én tárgyalatott és fogadtatott el.

Ettől kezdve a főgondnoki hivatal üresen állott

1860-ig, a midőn 1860. augusztus 9-én 562 szavazatból 489 szavazattal G. Degenfeld Imre választott meg.

A 6-dik főgondnok Vályi János pedig 1883. szeptember 4-én foglalta el székét.

Legyen üdvözölve a férfi, kit a gyülekezetek bizalma emelt e magas és szép állásra. Nevéhez s jelleméhez: erély, igazság, jótékonyosság, munkaszeretet és bölcsesség vannak fűződve.

T. S.

Az egyszerű nők falusi kisedővókul alkalmazásának eszméje.

A Vasárnapi Ujság 1879-dik évi 13-dik számában a 203. lapon a szerkesztő ur a szerkesztői mondanivalók közt felemlítette, miszerint „a Vasárnapi Ujság 1858. évi folyamában irt két cikket, azért érdekesek 20 év múlva is, mert a mi akkor hallatlan volt, kisedővóknak, sőt tanítóknak is nőket mertem ajánlani. Akkor ezt agyon hallgatták, sőt meg is támadták s imema 20 év múlva százával vannak honunkban az óvó és tanító nők.” Hanem most szerintem még érdekesebb és rám nézve igen meglepő és megörvendeztető ehez hasonló dolog történt. Az országos kisedővó egyesület f. é. ápril hó 15-én tartott évi rendes közgyűlése ugyanis „kiakarván terjeszteni a kisedővás és nevelés áldásait a faluk és gyártelepek gyermekeire nézve, falusi menedékházak felállítását határozta el.” „E végből egyszerű, de értelmes nőket tart a falukról beküldendőknak a legközelebbi városi ovodába, hol azok legalább három havi gyakorlati oktatásban fognak részesülni.” A mi ezen határozatban van, azt én is ajánlottam a Vasárnapi Ujság 1858. évi 8-dik számában, a 91. lapon, tehát ezelőtt 25 évvel és — a mi különös — majdnem ugyanazon szavakkal ajánlottam, így: „állítsunk egy helybeli tisztességes asszonyt az óvandók mellé... minden helyen találkoznak honoratiorok nem nagy vagyonban maradt özvegyei... vagy mint közrendű, jó modoru értelmes és szelid asszony... minden lelkész, kinek az ovodára felügyelés különben is szép kötelessége — igen szívesen megtenné azt, hogy az óvót oktassa, a szükségesekre megtanítsa. E mellett a helyhez közel levő valamely város ovodájába lehetne őt beküldeni néhány hétre okulás végett.

Tehát amaz eszme nem új: általam ezelőtt 25 évvel felemlítettett s elfogadásra is ajánlatott. Suum cuique. Hanem ez akkor figyelemre méltónak sem tartatott; sőt Krajcsovics Pál nyiregyházai tanár által, a Politikai Ujdonságok 1858. évi 17. számában ugyan erősen megtámadtattott. A mire aztán én a Vasárnapi Ujság 28-dik számában megadtam az utbaigazító feleletet. Azonban, mint érintém, mind e mellett is, általában véve, ajánlatom figyelembe nem részesült. Hanem némi részben még is. Ugyanis két vagy három hét múlva a cikk megjelenése után találkoztam bihar-püspökii lelkész s volt bihari esperes: Pap Károly

urral, úgy szólott: „barátom, a dolog igen egyszerű, már van ovodánk, úgy a mint te ajánlottad.” De lehet, hogy másutt is nyert az eszme megvalósulást.

De arra, hogy az nagyban újból szülessék, 25 év kellett: ennyi idő múlva lett elfogadható és életbe léptethető az egyszerű falusi nők óvókul alkalmazásának általam ajánlott eszméje.

Nagyon örülök, hogy megértem ezt, nemcsak azért, hogy a most nagyban testet nyert eszme elsőben s régen éntőlem eredett; hanem mindenek felett azért, mert, mint a nagyon tisztelt országos kisedővó egyesület választmánya óhajtja, én pedig reménylem, sőt erősen hiszem, az „elhatározás” valóban áldást fog terjeszteni a falukon és gyártelepeken.

Igen, áldást terjesztend, ha életbe lép s ha az óvókul választott valóban arravaló lesz, azaz, az értelmesség mellett szelid és szinte fáradhatatlanul gyors leend. Mert a nyugtalan s mindig mozgó, s így folytonosan örködő szemeket lankadatlan gondozást kívánó kisedekkel, csak természettel szelid, türelmes, gyors s fürge és így egészségének és erejének is teljében lévő bánhat jól. Beteges, gyenge, előregedett vagy restes, kevés beszédű, mindenekfelett pedig komor kedélyű vagy nagyon ingerlékeny s könnyen haragra lobbanó nő óvókul helyesen teljességgel nem alkalmazható. Azért az óvókul állítandó nőt, a most említett tulajdonok tekintetbe vétele mellett, a leglelkiismeretesebben kell megválasztani. Különben a cél el lenne vétve: sokkal több rosszat, mint jót eredményezne. Adja Isten, hogy az életre kelt eszme helyes alakot nyerjen, élve maradjon és áldást árasszon.

Kis-Marja, 1883. augusztus 11.

Könyves János,
ref. lelkész.

Vidéki tudósítások.

Nagy tiszteletű szerkesztő ur!

Mióta többet tudunk beszélni, kevesebbet teszünk; számonk megy ki erőnk, mint rosz puskának kiégett gyújtó nyilásain a töltés ereje. Körülbelöl így gondolkozott Fliedner Theodor midőn 1833-ban egy szeptemberi napon megszülemlett agyában a kaiserverthi diakonissza intézet megalapításának gondolata s ennek kivételére azonnal gyűjtéseket indított meg, — nekem is ez jutott eszembe f. év augusztus hó 19-kén vidékünk egyik református ódon templomában, melyet a földesi népes egyház derék polgárai vallanak magukénak s a melynek egyszerű falai között nevezett napon, nevezett egyház presbyteriumának gyűlésén véletlenül jelen lehetni s a tárgyalásokat hallgathatni szerencsém vala. Ha soraim számára nagy t. szerkesztő ur lapja valamelyik zugában helyet adni szíveskedik: elmondom röviden a tény, mi gondolataimat innen a Kálló vidékéről önkénytelenül a Rajna mellékére irányzá s arról győzött meg, miszerint testvéreinkben a hagyományos protestáns áldozatkészég még mindig megvan s létezését tettekben igazolja.

Kevesébbé fontos s mindamelllett is heves jelenetekre okot adott némely ügyek megbeszélése után a tervbe vett s előleges számítás szerint 24,000 forintba kerülendő új templom építtetésének kérdése jött szóba, s a presbyterium érdemes elnöke nagy t. B a k o s s G á b o r ur azon indítvány-

nyal lépven elő, miszerint a kiadások néminemű fedezésére nyitassék ut az önkénytes adakozások előtt is s aláírási iver kibocsátása által szólíttassék fel az elődök által már több ízben oly fényesen bebizonyított közáldozatkészség is: a presbytérium ez indítványt egyhangulag magáévá tette; indítványozó pedig megpecsételte, maga részéről a templom építtetésére azonnal 50 forintot ajánlván fel.

Már ekkor kezdettem magam is melegedni; protestáns büszkeségemnek melege volt ez s épen arra gondoltam, hogy ott Debreczenben azt a nagy kollégiumat is ilyen adakozások teremtették meg s fogják megteremteni talán egyetemünket is: midőn ugyancsak nagy. B a k o s s G á b o r ur figyelmemet a tanügynek e magas csucsáról ugyanannak legelső pontjaira irányozta s meghatott hangon bizonyos, itt Földesen felállítandó — Kisdedővő-intézet alapításáról kezdett szólni; — „Rég érezzük, — mondá, — ennek szükségét; tünődtem is felette sokat, bárha nem szólottam. — Most elérkezettnek látom az időt az első lépés megtételére. — 100 azaz száz forintot bocsátok azért a t. egyháztanács rendelkezése alá mondott Intézet alapja gyanánt, s ezzel jólesik nekem nem rég elköltözött kedves leányom emlékének is eleget tenni, ki ez ügyet velem együtt, utolsó napjáig szíven hordozni soha meg nem szűnt.

Mély hallgatás s megható csendesség következett. . . . azután egy szívélyes köszönet s a földesi „Kisdedővő-intézet“ alapja meg volt teremtve. Én pedig ekkor gondoltam a kaiserverthi lelkészre Fliedner Theodorra, s látván a sok beszéd által meg nem előzött tettet: kívánám magamban, hogy e nemes emberbarátnak adja meg a gondviselés megérni az időt, midőn egy kisded gyermekserég valóban menedéket talál az asyumban melynek alapját ő vetette meg.

Földes, 1883. augusztus 21.

Darvasi.

T Á R C Z A

Adalékok a tiszántuli reformált egyházkerület történetéhez.

XIV.

1698. június 22. Közzsinat nem tartatott, mert épen ezen a napon, a melyre az ki volt tűzve, meghalt Diószegi István superintendens Diószegen. 80. 176.

1699. szeptember 27. Az esperesek Krasznára közzsinatot hirdettek, a melyen 125 szavazattal Szilágyi Márton 30 év óta debreczeni tanár superintendenssé választatik, úgy, hogy e mellett a tanári hivatalt is megtartja.

Generalis notáriussá Debreczeni Fórizs István zilahi lelkész és esperes választatik.

Jelen volt négy már szolgálatban lévő esperes, u. m.: a szilágyi, erdődi, szatmári és bihari; megerősítet-

tett 4 uj, u. m.: Vecsei György, Szigeti György, Czeplédi Pál, Bányai Péter.

Vitatkoztak de perseverantia sanctorum. Opponált Tatai Mihály szatmári tanár s a debreczeni kollégium néhány jóreményü polgára.

Ordináltatott 29 egyén, u. m.: Zentelki István Szent-Jóbra, Pataki János Aranyos-Medgyesre, Diószegi Sámuel Diószegre, Diószegi Mihály Vajdára, Bátorkeszi János Nánásra (akademikusok), Bányai György Várallyára, Kenyhecz István Kővárra, Baranyai István Sárközujlakra, Hunyadi Sándor Koltóra, Kölyködi János Patóházára, Oroszi István Szalacsra, Jablonczai Sámuel Poklos-Telekre, Kabai János Siterre, Tunyogi János Vásárhelyre, Szőnyi János Szőlősre, Pozbai János Belényesre, Gesztelyi István Pálczára, Váralljai Márton Ilosvára, Kolosvári Péter Szamos-Ujlakra, Csaholczi Mihály Varsóczra, Ricsei Mihály Dabólczra, Konyári István Csomára, Almási Mihály Királyházára, Szentbenedeki István Gemsére, Szamosszegi János Ugornyára, Tokai János Hodászra, Szatmári Sámuel Domahidára.

Az erdélyi mágnásokhoz és gubernatorhoz követekül küldetnek: Czeplédi Pál diószegi lelkész és esperes — Kecskeméti S. János somlyai lelkész, — hálynyilváníás, köszöntés és annak kérése végett, hogy ezentul is segéljenek, pl. vegyék figyelembe a Komáromi Csipkés György bibliájának kinyomatását. — Uti költség 30 frt.

Végzések:

A püspökök — episcopi — ezentul ne legyenek örökösök vagyis éltök végeig valók, hanem minden közzsinaton elbocsáttatásukat kérjék s ha ezt a zsinat megadja, hivatalukat hagyják el.

2. A superintendens és azután a zsinat is úgy látta jónak, hogy ha a superintendens oly változó lesz, tehát az esperesek is mondjanak le, minden oly egyházmegyei gyűlésen, a mely a közzsinatot megelőzi. Ebből azonban nem következik, hogy a püspök s esperesek is tényleg letegyék hivatalukat s elbocsáttassanak, hanem csak az, hogy ha az illető zsinatnak tetszik, bizonyos okoknál fogva elbocsáthassa őket.

3. Csekély okokon a házasok ne választassanak el, hogy vallásunk ne gyaláztassék. Az ifjabb jegeyek egy, az idősbek pedig két évig kötelékben legyenek, ha a jegyesi viszonyt elégséges ok nélkül felbonították. Ha az ily ügyben a szülék s gyámok vétkesek, exkommunikáltassanak.

4. Az esperesek harmad negyed magokkal, ne mondjanak elválási itéletet, hanem a részletes zsinattal. A perköltséget a hibás fél fizesse.

5. Az oly tanulók, a kik papi pályára lépésre nem

kötelezik magukat, kitűnő ekklesiákba rektor-ságra ne bocsáttassanak. A kik fogadásukat megszegik, minden jövedelmüktől fosztassanak meg az egyházkerület javára.

6. Minden papok, rektorok s tanulók hosszú ruhát viseljenek, nyakuk felett peplumot vagy magas nyakravalót ne viseljenek. Különben nem türetnek, mert a ruha különbözteti meg az emberek különböző rendeit.

7. A zilahi első pap, nem tartja többé a rektort kosztot, miután az sok alkalmatlansággal jár s e superintendentiában nincs is már szokásban; hanem fizet a koszt helyett 25 frtot, 25 véka búzát, egy szalonnát s 43 veder bort. A melyik pap akarja, tovább is fentarthatja a rektor kosztolását, csak hogy ne úgy legyen a dolog, a mint a rektor akarja, hanem a mint a pap.

8. Hosszúfalusi Mihály csonka p-i lelkész, mint az egész egyházkerület megzavarója, kirekesztetik innen.

9. A Váji Mihály ellen bűnös lelkészek fizessék le a kötelezett bírságot.

10. Kolozsvári Istvánnak megbocsátottak, s még sem hagyott fel a sértegetéssel.

11. Majtényi Zsigmond és Dányádi György lelkészek közötti adóssági per békés uton elintéztetett.

12. A bihari traktus a püspökieket mint engedetlen independenseket, keményen vádolja.

13. Szücs Katalin férjétől Szücs F. Istvántól, mint szerinte tehetetlentől szeretne elválni, de nem engedtetik meg, mert nem bizonyít semmit. Lakjanak tehát együtt, s a ki nem akar, azt a polgári hatóság tartozik megbüntetni.

14. Kósa Ferencz elválasztatást kér öreg s magica — boszorkányos — nejtől; de nem kap, hanem a boszorkányság bővebben nyomoztassék ki.

15. A szent katedrara vonatkozó határozatokat, a szent zsinat mindenütt publikáltatni rendeli.

16. A jövő közzsinat Husztra tüzetett, de nem tartathatott meg, különböző okok miatt... 177—180.

1700. január 3. Borzái Szilágyi Márton superintendens meghal Debreczenben, a hol 30 teljes évig volt tanár. 80.

1700. márczius 12. Debreczeni Fóris István zilahi ref. lelkész s zilágyi esperes a tiszántuli egyházkerület legrégebbi jegyzőkönyvének első tisztán hagyott lapjára azt jegyzi fel, mint generalis skriba, hogy az ő számlálása szerint e jegyzőkönyvben 1597-től 1699-ig, vagyis 103 év alatt 1445 egyén bo-

csáttatott ki, ordináltatott a lelkészi hivatalra ezen kerület zsinatain.

1700. június 27. Közzsinat Debreczenben.

Az elhunyt Szilágyi Márton helyett 169 szavazattal, Kocsi János debreczeni rektor helyettesítettik, — surrogatur.

Ordináltatott 16 egyén, u. m.: Turi János Derecskére, Debreczeni István Turra, Harsányi János Gesztre (akademikusok), Ruzskai István Fehértóra, Urai Sámuel Csegére, Bodai István Dersre, Somogyi István Szeghalomra, Békési Gergely Borzásra, Megyesi Imre Kézre, Küküllővári Mihály Józsefláposra, Erdődi Mihály Kaplonyba, Gödölei István Fényre, Hunyadi Sámuel Panithra, Polgári Ferencz Siterbe, Kassay István Váncsodra, Hiripi Miklós Nagyszöllőse.

Végzések:

Váradipüspök Benkovic bihari főispán is letiltja a zsinatot a házassági ügyek intézésétől. De a zsinat a bibliára s a helvetika konfesszióra hivatkozva nem enged.

Ugyanezen méltóságnak második punktumára: az illetlen rövid ruha, kard, tarsoly, megtiltatnak serio.

Négy valóperben mondatott rendkívül rövid ítélet, de egyikben sem végelválsi. „Egy nő a férjé azzal vádolta, hogy bolondos.“ Komáromi Péter törvénytelenül foglalván el a szentkirályi papságot, tisztétől megfosztatik, ha csak a partialis meg nem kegyelmez neki.

A tiszteletes Von der Wajem uram pénzét Szent Lőrincz napra az adósoknak meg kell adni; így az amplissimus coetus is.

Itt már részben magyar a jegyzőkönyv.

Kilencz esperes volt személyesen jelen.

Vitatkoztak: az Isten előtti megigazolásról. 181.

1701. ápril 1. Szigeti B. György, ápril 8. Szoboszlai Mihály, ápril 10. R. Szombati Matt. akademikusok aláírnak a feltételeknek. 657.

1701. szeptember 18. Kocsi János superintendens feljegyzi, hogy a huszti generalis zsinat 18 magyar forintot adott az ő kezeibe zsinati költségül s megemlíti, hogy ezt hova fordította. A többek közt pro impressione formatarum flor. 2. Pro mantili praedicatorum anglici ablegati dono dato. VII.

1701. szeptember 18—20. Közzsinat Huszton. Kilencz esperes volt jelen személyesen, kettő követe által.

Ordináltatott 15 egyén, u. m.: Püspöki Péter Kis-Marjába, Nánási József Sárközre (akademikusok), Tokai Miklós T. Sz. Imrére, Egyházi Mátyás T. Dersre, Dancsházi Benedek Esztárra, Némethi Mihály Udva-

riba, Mohácsi Mózes Ujfaluba, Némethi István Patóházára, Debreczeni János Nagylétára, Szatmári Mihály Ilkre, Győri János Szalárdra, Merai István Belényes-Ujlakra, Kápolnai András Telkibe, Komáromi Márton Rézbányára, Csabai Dániel Szirmára.

Végzések. Részben magyarul.

1. Vasárnap délután minden pap a heidelbergi kátét magyarázza, alkalmas textust olvasván hozzá.

2. A mely ekklesiában a zsoltárok nem magyaráztatnak, ott minden reggeli órán, szerdát és pén-
teket kivéve, a melyeken egyházi beszéd szokott tartatni, a lelkész olvasson egy részt a bibliából.

3. A kik legelőször akarnak urvacsorájával élni, azok előzőleg t. i. az urvacsora kihirdetése után, oktatás végett a paphoz menjenek.

4. A zilahi első lelkészre vonatkozó végzés megerősítették, t. i. az, a mely Krasznán alkottatott.

5. A 10-dik és 18-dik kánont in Minoribus (lelkészek hívása, kiturása stb.) szigoruan meg kell tartani.

6. A ki az ekklesia, azaz egyházkerület és egyházmegye pecsétét meg nem becsüli, azaz idéztetvén meg nem jelenik, minden egyházi szolgálattól megfosztassék.

7. Kemedi Máté Somra, Békési János Madarasra az egyházi felsőség engedelmé nélkül fogadván el a lelkészséget, ha helyökből kimaradnak, seholy nekik az egyházkerületben hely ne adassék.

8. Szenci János ugoecsi esperes, az ellene emelt vádak sulya alól magát kimentvén, a hamis vádlók, u. m. Szenci György, Egeresi István, Szombati Sámuel, Debreczeni János hivataluktól örökre megfosztatnak.

9. Kósa Ferencz nejétől Dakó Katalintól, életkoruk különböző volta miatt, nem választatik el.

10. Szücs Kata Fekete Szücs István férjétől nősz tehetetlenség és hűtlenség miatt elválasztatik.

11. Pap Mihály fogságból haza jövéen, házasságra léphet.

12. Az ugoecsi traktusnak, mely az esperes ellen konspirált, megengedtetik, hogy új esperest válasszon; de Szenci Jánost megbecsülje. A szent generális megengedte e Depositusoknak vétkeket is.

13. Császi Miklós Dobozi Erzsébettől nem választatik el.

14. Egy házassági ügy elintéztetik.

15. A következő zsinat Báthorban legyen. 185—187. l.

1072. július 2—3. Közzsinat Nyirbátorban Kocsi János elnöklete alatt.

Vitatkoztak a lelkészek hivatásáról, gyakori változásáról, költözéséről, elbocsátásáról.

Jelenvolt 11 esperes és két követ.

Ordináltatott 14 egyén, u. m.: Szenci Pál Csatárba, Földvári István Madarasra, Némethi Ferencz Félegyházára (akademikusok), Kémeri Benedek Mónos-Petribé, Vécsei János Körös-Ladányba, Dézsi István Irinybe, Vaji István Semlyénbe, Muzsai Márton P. Darócra, Láci György Fülöpökre, Hosdási András Sárközre, Tarpai András Dobraviczára, Tatai Mihály Belényes-Remetére, Csatári Imre Somlyó-Ujlakra, Szilágyi Márton Fábriánházára. — Végzések:

1. Vég György nábrádi ember, a jobbagyság kikerülése végett, csalárdul a lelkészi karba akarná magát felvétetni: *asinus ad lyram non recipitur.*

2. A kunsági lelkészeknek megengedtetik, hogy esperestet választhassanak.

3. Zarándi egyházmegye igazgatása Szalontai Istvánra bizatik.

4. Békési János kicsapongásai miatt az egyházból kivettettet, de bocsánatot nyervén ismét visszafogadtatott.

5. A szalontai egyház noha hibázott a huszti végzések 5-ik pontja ellen, elegendő ok nélkül elbocsátván lelkészét, bocsánatot nyer s Hunyadi András odavaló lelkészül megerősítették, de azon feltét alatt, hogy a szalontaiak ösmerjenek függést, a lázongókat büntessék meg, Hunyadi pedig, aki ifju ember, magát jól viselje.

6. A debreczeni főiskola számára kiki pontosan megfizesse tartozását.

7. A keresztséget ha csak valami rendkívüli akadály fenn nem forog, a keresztatyák s anyák jelenlétében kell kiszolgáltatni.

8. A superintendens és esperesek változásáról, a következő zsinat fog tanakodni, erről a traktusok előlegesen értesíttessenek.

9. A lelkészeknek nem engedtetik meg a szakáll lenyírás vagy borotválás, ha valaki ellenkezőt tesz, harmadszori megintés után a közzsinat ítélete alá vettetik.

10. Az avas ujevárosi 1686-ik évi czikkek másodika megtartassék.

11. A 22-ik czikk in Minoribus a 47-ik Majoribus emlékezetbe hozatnak. (Fajtalan legények s leányok esti mulatságai, keresztelői dorbézolások megtiltatnak. A különbféle nagyobb bünösöket excommunicálni kell.

12. A kánonok hordozható alakban nyomattassanak ki.

13. Tóth Pál Károlyban nejével Urai Katával együtt lakják; a vonakodó fél excommunicáltatik.

14. Sipos Erzsébetnek második házassága Jób Böldizsárral törvényesnek nyilvánítottatik, mert első férje Sűrű János 8 évig hűtlenül elhagyta őt.

A következő zsinat Biharra vagy Szoboszlóra tüzetik ki 188—193 l.

Tóth S.

(Folyt. köv.)

Az 1883. Szept. 4-ikén tartott egyházkerületi gyűlés első napja.

A gyűlés megkezdése előtt a superintendentia ujonnan választott főgondnoka nagys. Vályi János urnál Bika vendéglői szállásán történtek meg a hivatalos tisztelgések.

Első volt a superintendentiális közgyűlés tagjainak tisztelgése, kiknek élén főt. Révész Bálint püspök úr tartott szívhez szóló beszédet, a melyre a főgondnok úr szintén meghatottan válaszolt. Majd Kassay Sámuel a debr. főiskola igazgatója vezette be a főiskola tanári karait, azoknak nevében üdvözölve az új főgondnokot, és munkás figyelmébe jóakaratóba ajánlva anyaiskolánkat. Válaszában a megtisztelt férfit kiemelte hogy a debr. főiskola virágzása emelése szellemi ügy mint anyagi tekintetben gondjainak fő tárgya leend.

Harmadik tisztelgő küldöttség a debreczeni ref. egyház presbyteriuma, volt, melynek nevében K. Tóth Kálmán debreczeni lelkész meleg szónoklattal üdvözölte a férfit kit a közakarát az egyházkerület élére állított. A főgondnok szives válasza után a tisztelgő küldöttségek összes tagjai nagyszámu városi közönséggel megszaporodva a főiskola imatermébe mentek, hol egyszerűen, a kegyelet minden külső gyásza nélkül, de a melynek hiányát a lelkeket elfoglaló hála kegyeletes megemlékezés és meghatottság érzelmei pótolák, n. t. Kis Áron szatmári esperes tartotta meg az elhunyt főgondnok gróf Dégenfeld Imre felett az egyházkerület megbizásából a gyász-émlékbeszédet.

Előre bocsátva, hogy az elhunyt főgondnok a szeretetnek milyen erős szálaival volt a magyar protestantismus ügyéhez kapcsolva, és hogy szellemének alkotásaiban munkásságának áldott és látható eredményeiben nincs elmulás nincs halál, részletesen elmondja az ünnepeltnek életrajzi adatait.

Képét adja azon gondos és vallásos nevelésnek, melyben a boldogult és két testvére Ottó és Pál grófok az erdősádaki grófi lakban a korán elhunyt édes atya halála után az édesanya gróf Teleki Anna által részesültek. Majd hogy mint lépett a katonai pályára a külsejére nézve is daliás ifju, mint ösmerkedett meg áldott nevével Bökönyi Beck Paulina asszonynyal, kinek szerelme a legmagasabb családi boldogsággal töltötte be életét, és kinek áldó és szerető lelkének fénye és melege még halála után is mindvégig ott ragyogott a gróf Dégenfeld Imre családi életében és gyermekei felett, bár a seb melyet nevének 1856-ban történt halála lelkén ütött, be nem hegedt teljesen soha.

Majd kiemelve, hogy nem csak a Schomberg hanem a gróf Dégenfeld család is, kiknek nevét egyesítette magában a megboldogult, mindig a legbuzgóbb híve volt vallásának, áttért az elhunyt egyházi munkálkodásának előadása és jellemzésére. Miképen lett 1843-ban a f. szabolcsi egyházmegyének tanácsbírája, majd 1846-ban segédgondnoka, és

pedig olyan buzgó mind két minőségében, hogy az akkori nagynevű püspök Szoboszlay már ekkor egyházunk egyik leendő legnagyobb oszlopát jövendőlte meg benne.

Kimerítő részletességgel és bőven rajzolta ezután szónok a magyar ref. egyház különösen a tiszántuli egyházkerület történeteit az 1849-től 1860-ig tartó időszakban. Miképen függesztette fel Haynau 1850-ben a magyar prot. egyház jogait, miképen tiltattak be a gyűlések, milyen áldozatokat kelle hozni a prot. egyháznak anyagi tekintetben is iskoláért, miként volt az áldozók sorában mindig első gróf Dégenfeld Imre. Miképen adatott ki a pátens 1859-ben, milyen volt az 1860. január 10-diki gyűlés a debreczeni kis templomban, milyen bátor és bölcs szerepet vitt ezen elnöktársával együtt a megboldogult.

Majd 1860-ban augusztus havában a tiszántuli egyházkerület főgondnokává választatván, miképen kezdte meg új minőségében gyakorlati munkásságát, első sorban a debreczeni főiskola körül tett áldozatok és javításokkal; a collegium újraépítése körül is mennyit köszönhet felekezettünk az ő áldozatkészségének és buzgalmának. Már 1852-ben adott iskolai célokra 4000 frtot Dégenfeld-Bárczay alapítvány czímen, a debreczeni főiskola ujjáépítésére ismét tetemes adományokat. Midőn pedig a magyarhoni protestáns egyház a Baldácsi-alapítványt megkapta, ennek tisztázása körül is nagy gyakorlati munkásságot fejtett ki a megboldogult, mint a Baldácsi-bizottság elnöke, és nagy érdemei vannak abban, hogy ezen alapítványnak 10,122 hold földre menő állománya pár év mulva egészen tisztázva a terhek-től, a protestantismus közszükségeinek fedezésére szolgáland jövedelmeivel.

A szónok az általa vázolt egyháztörténelmi képből azonban készakarva kihagyta, mint a miről még szerinte korán volna szólni, a debreczeni zsinat rajzát, tehát a megboldogult munkásságának végső részét. És ez kétségtelen hiánya volt a rajznak, mert bár az elhunyt gróf a zsinatnak vezérszónokai közé nem tartozott, buzgalma teljes mértékben tündöklött és ugyszólva utolsó perczéig tartott a zsinati teendőkkal kapcsolatos ügyekre nézve.

Bőven pótolja azonban e hiányt szónok emlékbeszédének utolsó része, melyben igaz és jellemző vonásokkal festi a boldogultat mint egyházkerületi elnököt; és kétségtelenül ez volt az emlékbeszédnek legkimagaslóbb része; művészi becsesel bír, kivált ha egy pár oda nem való szójáték meg nem zavarja a hatás harmoniáját.

Felelevenítette, lelkünk szemei elé varázsolta a példányszerű elnököt, kinek a szenvedély lángjától soha nem lobogó szemeiben az okos mérséklet tündöklött, ki tudva azt hogy praesidium non est imperium nem akart uralkodni, nem beszélt sokat és nem akarta minden ügyben a maga véleményét hallatni, csak akkor midőn a tárgy vagy kérdés azt megkivánta. Mint elnöknek kitartása valóban bámulatos volt és soha el nem lankadt sem szellemi, sem phisicai ereje és kitartása. Szónok, mint több bizottságnak különösen mint az államsegélyt kiosztó bizottságnak tagja a boldogult gróf elnöklete alatt, felemlíti, hogy volt eset, midőn egy teljes nap gyűlési fáradalmai után még estve éjféli 12 óráig tanácskoztak.

A lelkesült hangon elmondott emlékbeszéd másfél óráig tartott, és ennek hatása alatt oszlott el és ment a nagyszámu hallgatóság a főiskola dísztermébe, hol 11 óra tájon az egyház-

kerületi közgyűlést főt. Révész Bálint püspök ur ünnepélyes imája nyitotta meg.

Az ima elhangzása után a főgondnoki választás illetőleg választásokról szóló jegyzőkönyvek olvastattak fel, melyekből kitűnt az általában már ösmert eredmény, hogy t. i. Vályi János az egyházak szavazattöbbségével a tiszántuli egyházkerület főgondnokává választatott.

Az ujonnan választott főgondnokot egy küldöttség hívta be székének elfoglalására. Nemsokára meg is jelent, az esküt letette és hivatalfoglaló beszédét, mely lapunk élén áll, megtartotta. A beszéd általában jó benyomást tett, különösen annak kijelentése a főgondnoki székről, hogy a világi politikát nem fogja az egyházba bevinni, sok aggódó és az egyház érdekeit féltő szívet töltött el megnyugvással. Lehetetlennek is tartjuk, hogy ez ünnepélyes kijelentés komolysága egy oldalra megnyugtatólag, más részre korlátozólag ne hatna.

A püspöknek üdvözlő szavai elhangozván, az új kettős elnökség vezetése alatt a gyűlés megkezdte a maga teendőinek tárgysorozatát. Az ujonnan választott superintendentialis tanácsbírák, egyháziak és világiak, névszerint Szeremley Sámuel h. m. vásárhelyi, Némethy Lajos, Kiss Albert debreczeni, Ilyés Bálint kisujszállási lelkészek, és Balogh Ferencz theol. tanár egyháziak, gróf Dégenfeld József hajdumegyei, Tabajdy Károly aradmegyei főispán, György Endre, Thaly Kálmán orsz. képviselők Simonffy Imre és Ármós Bálint hivatalukra fel eskettettek, azon új esküforma szerint, melyet a sup. gyűlés megbízásából Tóth Sámuel készített. Óhajtott volna, hogy a főgondnoki eskü is némileg módosíttatnék, és határozottabbá tétetnék az új viszonyoknak megfelelőleg. Az ujonnan feleskettett tanácsbírák nevében Szeremley Sámuel mondott egy rövid, de mintaszerű beszédet, mely mind szerkezetének korrektsége, mind egyszerű emelkedett komolysága által, nem mindig föllelhető gyönyörűséget okozott azoknak, kik a szót a szótól megkülönböztetni szeretik.

Könyves Tóth Mihálynak az egyházkerületi tanácsbíró-ságról leköszönő levelére a gyűlés azt határozta, hogy az érdeműs agg lelkész kéressék fel ezen címének és állásának további megtartására.

Felolvassa továbbá Püspök ur a gróf Dégenfeld-örökösök Gesztről keltezett ideiglenes alapító levelét, melynek értelmében nagy emlékezetű főgondnokunk gróf Dégenfeld Imre gyermekei, boldogult atyjuk kifejezett akarata szellemében a debreczeni főiskolának 30,000 forintos alapítványt tesznek, melyből 25,000 forint egy a theologiai szakban felállítandó theologiai vagy bölcseleti katedrúra fordítandó, 5000 forint pedig addig kamatoztassék, míg magát 10,000 forintra kinöve, az alapítók által meghatározandó módon szegény tanulók segélyezésére fordítatik.

A nagy és nemes adományt az egyházkerületi gyűlés hála szívvel és megalapozva fogadta, valamint az új főgondnok Vályi Jánosnak szintén a debreczeni főiskola javára tett 2000 forintos adományát is.

Majd Elek Lajos megválasztott egyházi és dr. Kovács Sándor világi aljegyző tette le hivatali esküjét. Püspök ur pedig bejelentve a fenséges trónörökös családjában bekövetkezett öröndetes eseményt, a gyűlés elhatározta, hogy a másnap

(szept. 5.) reggel 8 órakor a nagy templomban tartandó hálaadó isteni tiszteleten meg fog jelenni.

Az első napi gyűlés $\frac{3}{4}$ 2 órakor zárattott be.

A gyűlés második napján (szept. 5.) elsőben is Karsa István új jogtanár tette le a gyűlés előtt hivatalos esküjét s köszönte meg az egyházkerület benne helyezett bizodalját.

Több mint 2 órai elég hosszú vita folyt a dunántuli egyházkerület azon indítványa felett, valyon a domestica működésének életbeléptetését nem lenne-e jobb az 1884-ik évre halasztani? szavazásra kerülván a dolog, 28 szavazat 23 ellenében az indítvánnyal ellentétben a convent azon rendelkezése fogadtatott el, hogy a domestica működése már a folyó 1883-ik évben életbeléptetessék.

Következett ugyancsak a dunántuli egyházkerület azon indítványának tárgyalása, hogy a domesticánál az 1-ső osztály adója ne 20 kr, hanem 10 krban állapíttassék meg. Az indítvány nem fogadtatott el.

Fontos tárgya volt még e gyűlésnek a lelkészi és segédlelkészi minősítési javaslatnak tárgyalása, melyet egy Kis Áron esperes elnöklete alatt kiküldött bizottság készített. Mind a theologus ifjak, mind a segédlelkészek vizsgálataira nézve több czélszerű újítás fogadtatott el ez alkalommal, a melyekről lapunk bővebben is fog szólni. A gyűlés második napjának ezek voltak legfontosabb tárgyai.

Különfélek.

Az egyházkerületi gyűlés első napján d. u. 2 órakor az ujonnan választott főgondnok nagys. Vályi János ur a Bika vendéglő disztermében fényes banquetet adott, melyre a gyűlés tagjain kívül a városi tisztviselők, a debreczeni presbiterium és a debreczeni főisk. tanárikarok számos tagja, az állami hivatalok főnökei és Debreczen város több előkelő polgára voltak hivatalosak. — Természetes hogy nagyszámu felköszöntőkben sem volt hiány, és általában a fényes diszlakoma vidám és kedélyes hangulatban folyt le.

Ugyan e nap estvéjén 8 órakor a főiskolai tanuló ifjuság és a városi közönség az egyházkerület ujonnan választott és régi elnökének nagyszerű fáklyászenével sietett tiszteletére. Vályi Jánost Jeney Miklós üdvözölte, mire a megtisztelt férfiú válaszolt, beszédében hangsúlyozva azon kötelességeket, melyekkel a magyar protestáns hazája és vallásának tartozik, s a melyeknek érzete őt is vezérli. Innen a nagyszámu menet Révész Bálint lakása elé ment, hol Somogyi Pál főisk. tanár és egyházi jegyző tartotta az üdvözlő beszédét, mire püspökünk megalapozottan válaszolt.

Bárádon Sept. 2-ikán egy kegyeletes ünnepély folyt le. Báránd községnek érdemekben gazdag agg lelkészen. t. Széll György úr ünnepelte ugyanis lelkészi pályájának 50-ik évét, mely alkalomra ő felségének lapunk mult számában jelzett különös kitüntetésében is részesült. Helyszüke miatt azonban csak jövő számunkban szólhatunk a lélekemelő ünnepélyről részletesebben.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**